

(Hekayə)

(əvvəli ötən sayımızda)

Bir gün məni Şeytan aldatdı: "Güzgü" hekayəsini alyazma variantından kompüterə köçürmək istədim. Asta-asta işləyir, hər köhnə alyazma cümləsindən sonra beş-on təzəsini fırıldadırdım gedirdi. On-on beş abzası keçmiş olardım. Durub gedib bir-iki qurtum su içib gələncən, ay dəcəl qızım, backspace düyməsini basasan - tapdığım tap-təzə sözlər uçub getdi havaya. Hayıf onlara. Bu indikilərə tamam başqa sözlərdir. Adam fantaziyalarında ən müxtəlif səmərələrə gedib çıxır. Gedib ağlına gəlməyən cəngəlliklərə də girirsən.

Məndə bir hekayəni istənilən sayda təzə variantlarda yazmaq qabiliyyəti var. Söhbətdən belə çıxdı.

Bir dəfə də "Güzgü" üzərində işləyərkən şərtənib həbsə atıldım. Onsuz olan olub, torba dolub. Allah haqqı, cinayət etməmişdim. Elə-səydim, mərd-mərdanə deyərdim eləmişəm. Bu saat hekayəmin içində, bu xəlvtə yerdə məni asıb-kəsən yoxdu ki. Biləsiniz, ədəbi əsərlərin içərisi dünyanın ən təhlükəsiz yerlərindəndir. Elan edirəm: haqsız təqib olunan insanlar üçün şər və hekayələrimin qapıları taybatay açıqdır. Bura əli tapançalı qoçu da girə bilməz. Oğru-quldur yalnız kənardan boylanar, axır rədd olub gəldər.

Nəyə desəniz and içərəm ki, gələcəkdə cinayət eləmiş olsam, dərhal boynuma alacağam. Cinayətə uyğun cəzanın çəkilməsində bir özgə ləzzət var. Cinayət müəyyən mənada şərəfli işdir; bu şərtlə ki, motivində əxlaq dura. Qətlə qətlə, qatillə qatillə fərq böyükdür. Oğrudan oğruya, ekspropriatordan ekspropriatora halaldır. Sənin bir gözünü deşib yerindən çıxaranın sən də yalnız bir gözünü deşib çıxarsan, bu, cinayət sayılmayacaq. Sadəcə, ehtiyatlı ol ki, qaş düzəltməyin yerdə vurub ikinci gözü çıxarmayasan. İkinciye keçsən, demək, artıq cinayət keçdi sən tərəfə. Onda gərək gözleyəsən ki, ədalətin bərpası naminə gəlib sənin də ikinci gözünü çıxarsınlar.

Güzgüylə bağlı işimdə ədalət qismən bərpa oldu. Amma ta ölüm-zülüm ha. Anadan əmdiyim süd burnumdan gəldi. Mən, hüquq sahəsində qeyri-peşəkar, yəni naşı bir insan, peşəkar, yəni nanaşı, həm də bir az nakişi hakimlərə haqqı güc-bəla sübut etdim. Məhkəmənin ortasında durub haqdan haqsız danışan hakim qulağına mil kimi uzun bir söyüş soxasan, qala orda. Bax, bu özü olar haqq. Söyüşlər obyektiv zərurətdir, haqsızlığa tam adekvatdır. Bə xalqlar söyüşü nə üçün yaradır? Deyilməməyemi?

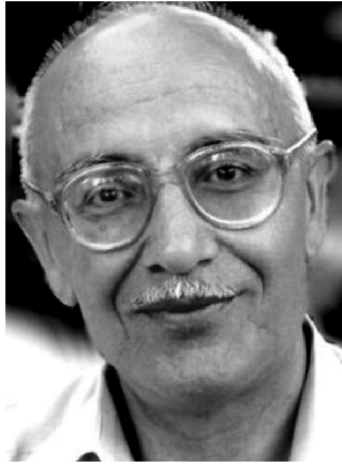
Mətləbdən uzaqlaşma. Sözü güzgüyə gətirirdim. Güzgü başıma bu cür oyunlar açıb. Ona görə də bu adda hekayəni acıqca başa çatdırmayacağam! Qoy elə alayarımcıq qalsın. Mağil onda mənə vuracağı zərbə də güclü olmaz. Yeni məni qapsayısı bədbəxtlik barı qoy alayarımcıq üzə çıxsın.

Yenə başdan başlayaq. Bu hekayə ilə məşğulluğumun Sizif əməyinə bənzəri var: tamamilə bihudəlik. Söhbət ondan gedir ki, əsərimin baş personajı olan Fərhad adında biğli-saqqallı bir kişi uşaqlıqda anasını güzgülərdən qorxan görüb. Onda özü də bərk qorxub. Qorxu indiyəcən canından çıxmır. Güzgü artıq onun üçün qorxunc dünyanın rəmzinə çevrilmişdir. Tülküdenqorxanlıq ekserən ictimai xəstəlikdir; birçə onda güzgülər səbəbindən törənib. Rədd olsun insan surətini özündə əks etdirən eşyalar! Onların sırasında - tufəng də, hətta AK da.

Qundaqları güzgüden geri qal-

maz. Əlində avtomat tutacaq deyər, müharibəyə-zada da getmədi. Xəstəlik sənədi düzəltmədi. Vətənə bigənəliyinin kökündə yenə güzgülər durur. Amma döyüşlərə getmiş olsaydı, "kalaşnikov"unun üstünə qara palçıq yaxacağını düşünmüşdü: qoy onda heç bir şey güzgüyə bənzəməsin.

Rəhmətlik anasının gəlinlik güzgüsü hələ də evin bəzəkli gözündə, miz üstə durur. Onu gəlin göstərməsi xatirinə, anası bədnüvətliyini güzgüyə bağışlamış, axıra-

görüşmək üçün ona əl uzatdı. Görüşdülər. Lakin bu görüşməlik barmaqcu alındı. Açıqı, mehrini ancaq öz surətinə salıb. Heyatda dost tapmaq olur ki.

İnsan ekstremal vəziyyətlərdə bir tək vacib özünüqoruma instinktinə sadiq qalır, yoxdu dost.

Gəlinlik güzgüsü indiyədək sınımaybsa, deməli, hələ də xoşbəxt-dir. Ən azından bədbəxt deyil. Zindana-zada qatılırsan, ya səni qəbrə soxurlarsa da, bu hələ bədbəxtlik sayılmaz. Soruşula bilər: axı, qəbir-

Rafiq Tağı

dən də, həbsdən də o yanası var? Yox fikirləşənlərə var demək olar. Bax, sən hələ həbsdəyənkən, elə həbsin səbəbindən də, şöhrət zirvəsinə tullana bilərsən. "Bayıl" - şöhrət tramplindir. Götürək qəbrə. Bay, sən qəbirdə, heykəlin Bakıda – necədi səninçün? Burada xoşa gəlməyən yeganə cəhət nədir: səni

Güzgü

can hörmətini tutmuş, onu əzizləmişdi. Başqa güzgülərə yenə etibarlı yoxdu. Hamısı quru şərdir. İnsan güzgüyə baxmağa məcburdu, yoxsa ona viz atmaz da. Başqa nəyin gərəyidi ki.

Harda qaldıq?

Bu gəlinlik güzgüsündə otaq donuq tərzdə əks edir. Onun sayəsində bir bəzəkli göz iki bəzəkli gözə çevrilib. Əcəb addımlayıb bu ikinci gözə də keçmək ola. Qoy yeri gəlmişkən hamını müjdələyim ki, enli və uzun güzgülər vasitəsilə işğal torpaqlarını bir andaca vətənin içərilərinə çəkmək mümkündür. Sadəcə, onda işğal torpaqlarımız işğal olunmamış ərazilərə yükənməmiş olacaq. Torpaqlar hekayələrim kimi üst-üstə qalaqlanar. Başqa əlac yoxdusa, bunu da edək. Oturmuruşuq: boş çanaqdı, vururuq dolu çanağa.

Fərhad öz surətiylə güzgüdə o qədər üz-üzə gəlib ki, artıq onunla dostlaşmış. Üz-üzə gələndə, bir-birinə gülümsəyirlər. Fərhad bir gün də

kumdur.

Fərhad fəhədlik duyğusu getdikcə güclənir, gücləndikcə də canı üzülür, başı qaçır. Bir gün yayın cırramasında iş-gücünü buraxıb Özbəkistana gedəsi. Arx qırağında uzanmış ətli-canlı bir ekə - "bu dünyaya fanidir, ondakı turist səfərləri də", ona deyəsi. "Sən turistsən?" – üstündən də gülə-gülə soruşdu. Fərhad dinmədi. Əslində o, turist olduğunu bilmirdi. "Turist" – bu söz bir az tənənəli səslənir. Fanilik duyğusu onun bu kasıb-ucuz ada layiqliyini də şübhə altına alırdı. O, turist deyildi, avara-sərgərdandı. Güzgülər onu səyahətində sarsaq bir iş olduğu qənaətinə gətirmişdi.

Elə Daşkəndə çatan gündə geriyə qayıtdı. Onun gediş-gəlişi bir məkan infomasiyası idi. Hamı öyrəndi-bildi ki, bəli, o, məkan yerdəyişməsi edib. Bu məkan yerdəyişməsində zaman faktoru vardısı da, zaman burada kiçik və minimaldı, qabanq deyildi. İnsanlar onun iürdi-

də onların sayı çoxaldıqca, hansınsa sınıma ehtimalı artır. Evdə fəlakət kabusu dolanırdı. Fərhad ona mane olmur da. Neynək. Fəlakətli-qoy gəlsin, lazım olar. Barı qoy gələcəyin içində bir şey olsun; gələcək boş gəlməsin.

Ağlına batıb: evdə güzgülərin çoxalması gələcəyi məzmunlu edəcək.

Fəlakət məzmun gətirən şeydir. Günün bir gününü aldıq beş-altı güzgüden girde birisi sferik çıxdı. Bahalı yerinə ucuzunu-qüsurlusunu soxuşdurmuşdular. Bu sferik güzgüyə baxar-baxmaz gözler həm yaşanır, həm də ağrıyır. Hələ göz cəhənnəm - baş. Sferikdə üz necə dartılırsa, insan Şeytana bənzəyir. Özün özündən qorxub-hürkürsən. Sferik güzgü insandakı bütün yaxşı keyfiyyətləri silir, yalnız şeytanlıları saxlayır. Yaxud bu güzgü insandakı şeytanlılığı faş edir. Şeytanlıq insanda daim var.

Əslində insan daha çox şeytanıdır, Şeytan daha çox insani.

Heç bir güzgüyə toxunmamaq. Xoşbəxtliyin açarı tapılmışdı. Həyat prinsiplərini düzənləyib. Artıq mənşə bələronlar kimi barmaqcu gəzişir. O, xoşbəxtlik səmtə yalnız

uca Allah yaratmışdı, heykəlinisə dilgiri bir heykəltarəş yapıb. Lakin guya sən qəbirdə daimi qalansan? Oradan cənnətə yollar uzanır. Cənnətə düşmək ehtimalısa hamıda hər zaman güclüdür. Hər kəs özünü cənnətə layiq bilir. Çünki ya bir vaxt qışda kiməsə qar verib, ya da yaralı barmağa siyiyib.

Güzgü hələ bütövdü, Fərhad indiyədək çətinliklərini bədbəxtlik saymağa əsas görmür. Deyən, əksinə, güzgü onun xoşbəxtliyinin təminatçısıdır. Kaş zəlzələ vaxtı alt küncünə o mənhus ellipsoid cızıq da düşməyeydi. Bir bu cızıq qanqaraldandı.

Artıq güzgü statistikasında gələcək bədbəxtliyinə dair qısa məlumat vardı.

Tək özündən ibarət ailədə güzgü stixiyası mövcuddu.

Qəzavü-qəder güzgülərdə sirr olaraq qalır. İnsan başını aşağı sallayıb boş işlər görməkdə. Bu dünya – fani.

İnsan boş iş yaradıcılığına məh-

yalı zamanı yox, məkəndəki yerdəyişməsini görmüşdü. Amma nədənsə, o, bir tək zamanı qabarmaq istəyirdi. (Ölüm də zamanla gəlir). Onun üçün zaman əsasən keçmiş və gələcəkdən ibarətdir. İndi onun gözüne görünür; çünki faniliklə qarışıqdır. Əfsus, keçmiş də ona tarixlər şəklində - təhrif olunmaqla çatır. Gələcəksə - naməlum və qaranlıq. O artıq gələcəyi fərz edə bilmirdi. Gələcəyi idarəolunmaz durumdur; üstəlik də, ona əli çatmır. Düzü, inersiya üzrə gələcək qabaqdan gəlir. Ancaq gəlib çatacağısa, onu necə yaşamalır? Əcəb gələcəyi ixtisara salasan.

Gələcəkdə onun həyatı ilə bağlı maraqlı informasiya nəzərə çarpmırdı.

Fərhad güzgülərdən qaçdığı qəder də get-gədə onlar səmtə qaçır. Həmişə qorxduğu-çəkiniyi bu eşyanın indi hey təzələrini almaqdaydı. Demək olar - hər gün. Demir

bələron kimi gedə bilərdi.

Otaqlar və mətbəx, hətta tualet də, güzgülərdə bərk vurur. Çöldəki bütün işıqlar içəridəydi. Təkdise də, mənşəli adamlar doluydu. Addımbaş onlarla burun-buruna gəlir. Fərhad evin tən ortasında dayanıb qabağa-dala, gah sağa, gah sola devikir. Axır elə məqam yetişdi ki, o, yerindən tərpenməyə belə cürət eləmədi. Ac-susuz qalmağa razıydı, gələcəyinin çiliklənməyini yox. Yox, üreyinə damıb: gələcəyi qısalır.

Ehtimalları düz çıxdı.

...Düz üç həftədən sonra onun meyidini qonaq otağında tapdılar. (Orada üç də çıxıb, yeddisi də). Hər güzgüdə də bir meyit radial istiqamətdə uzanmışdı. Döşəmədə - qurumuş sidik gölməçəsi mənşəsi. Mənzərənin dəqiq təsvirinə çalışmaq: bu gölməçədə konkret adacqlar varmış.

Burunuzu tutun ki, insan mənasız görünməsin.

Səhifəni hazırladı: Emil Rasimov